

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060201

DOM
2015-12-10
Stockholm

Mål nr
M 11073-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-11-12 i mål nr M 1889-14, se bilaga

KLAGANDE

Länsstyrelsen i Hallands län
301 86 Halmstad

MOTPART

Askome Vind AB, 556881-8859
c/o Varberg Energimarknad
Box 1043
432 13 Varberg

Ombud: Advokaterna R L, H E och E S

SAKEN

Villkor för vindkraftverk på fastigheterna X m.fl. i Falkenbergs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsens i Hallands län beslut den 9 april 2014, dnr 551-2288-13, 1382-176.

Dok.Id 1238370

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Hallands län (länsstyrelsen) har i första hand yrkat att prövotidsutredningen U3 ska avslutas och att villkor 13 ska gälla som ett slutligt villkor från det att domen vinner laga kraft. Länsstyrelsen har i andra hand yrkat att villkor 13 ska gälla som ett provisoriskt villkor från det att domen vinner laga kraft till dess att prövotiden avslutas och slutligt villkor fastställs.

Askome Vind AB har motsatt sig en ändring av den överklagade domen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har utvecklat sin talan i huvudsak enligt följande.

Upphävandet av villkor 13 strider mot artskyddsförordningen (2007:845), försiktighetsprincipen och rättspraxis. Risken att fladdermöss dödas av vindkraftverk är som störst vid låga vindhastigheter under sommarnätterna. Vindkraftverken bör därför som en skyddsåtgärd stängas av under sådana förhållanden. Detta motverkar även att artskyddsförordningen överträds.

Det behövs bättre kunskap om hur fladdermössen rör sig i området för att kunna tillåta att vindkraftverken är igång även under sommarnätter vid lite blåst. Skulle den uppföljande kontroll som Askome Vind AB vill göra t.o.m. den 31 mars 2016 visa att behovet av avstängning av vindkraftverken är mindre än vad villkoret föreskriver kan bolaget ansöka om en ändring av villkoret. Det är först då som det är möjligt att bedöma om villkoret är strängare än nödvändigt. Eftersom den kunskapen saknas idag och det enligt Askome Vind AB finns behov av ytterligare utredning ska villkoret fastställas. Mark- och miljödomstolens dom står i strid med rättspraxis. Enligt Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 augusti 2014 i mål nr M 9473-13 går det att ställa krav på avstängning av vindkraftverk i enlighet med villkor 13.

Askome Vind AB har utvecklat sin talan i huvudsak enligt följande.

Det bör inte fastställas slutliga villkor för en verksamhet om det inte går att bedöma om villkoret behövs, om villkoret är lämpligt utformat eller om villkoret kan följas. Det får anses ligga i sakens natur att en provotid kan komma att förlängas i etapper om förlängningen sker i syfte att säkerställa att resultatet från utredningen ska kunna användas för en välvägd bedömning av behovet och utformningen av slutliga villkor i provotidsfrågan.

Det saknas närmare kunskap i Sverige om hur tekniken för att hindra en eventuell påverkan på fladdermöss fungerar i praktiken och hur den kan styras och följas upp. Vidare är kunskapen om förekomsten av fladdermöss i det i målet aktuella området bristfällig och den kunskapen måste finnas för att det ska vara möjligt att ta ställning till ett avstängningsvillkors rimlighet. Möjligheten för en verksamhetsutövare att i ett senare skede nå framgång med en ansökan om mildring av verksamhetens villkor är mycket liten. Vad länsstyrelsen anfört om att fladdermössens födosökande tar dem till vindkraftverk tydliggör vikten av att kunna bedöma behovet av skyddsåtgärder och dess utformning utifrån konkret kunskap om förhållandena på platsen efter att verken uppförts. Askome Vind AB har påbörjat ett program för att verifiera och utreda de olika omständigheterna kring möjlig påverkan på fladdermöss. En betydande del av denna säsongs utredningsarbete återstår och utrustning för inspelning av fladdermusaktivitet i rotorhöjd kommer att sitta upp till slutet av september eller början av oktober. En provisorisk villkorsreglering under resterande delen av provotiden skulle förändra förutsättningarna för det pågående utredningsarbetet. Utredningsinsatsens värde för den efterföljande bedömningen av behovet och utformningen av slutligt villkor skulle minska.

Vindkraftverken är av fabrikatet General Electrics (GE). Den utrustning till skydd för fladdermöss som idag går att installera på GE:s verk är en halvautomatisk avstängning som inte är kombinerad med en loggningsfunktion. Det pågår arbete med att ta fram ett s.k. batmode. Det är oklart när ett sådant batmode skulle vara färdigt och det går därför inte att bedöma när denna teknik skulle kunna installeras på verken. Det finns alltså för närvarande inte teknik som säkerställer att ett avstängningsvillkor kan efterlevas.

YTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturvårdsverket har, som remissinstans, yttrat i huvudsak följande. Det finns inte något behov av ytterligare prövotid. Villkor 13 bör föreskrivas som ett slutligt villkor. Av handlingarna framgår att vindkraftverken är uppförda i ett område som utgör en lämplig miljö för flera av de vanligare fladdermusarterna. Teknik för avstängning av verk finns. Det förhållande att Askome Vind AB har valt vindkraftverk av en modell som har ny teknik för hur sådan avstängning går till och att tillverkaren har lämnat bristande information om tekniken utgör inte skäl för en prövotid. Verksamhetsutövaren har en skyldighet att välja bästa möjliga teknik. Naturvårdsverket framför ofta att villkor om avstängning ska föreskrivas när det gäller vindkraftsverksamhet i områden där det förekommer fladdermöss. Villkor om avstängning av vindkraftverk vid låga vindhastigheter har också meddelats i ett flertal tillstånd. I de fallen har ett villkor om avstängning ansetts vara behövligt och rimligt. Det gäller även detta mål.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Länsstyrelsen har som slutligt villkor föreskrivit att vindkraftverken ska stängas av när medelvindhastigheten under 10 minuter är lägre än 5 m/s vid verkens nav. Detta gäller från en timme före solnedgången till en timme efter soluppgången under perioden fr.o.m. den 15 juli t.o.m. den 30 september. Frågan i målet är om detta villkor ska fastställas som ett slutligt villkor eller om prövotiden ska förlängas.

Av utredningen i målet framgår att det finns fladdermöss i området. Fladdermöss är fridlysta enligt artskyddsförordningen. Av utredningen framgår vidare att vindkraftverk medför en risk för att fladdermöss förolyckas. Detta gäller särskilt vid låga vindhastigheter nattetid då fladdermössens födosökande kan föra dem till vindkraftverken. Det har därmed varit miljömässigt motiverat att föreskriva om skyddsåtgärder för fladdermöss i enlighet med det aktuella villkoret. Frågan är dock om det är tekniskt möjligt att efterleva villkoret. Det är fråga om ett vanligt förekommande villkor. Det har inte framkommit något som tyder på att villkoret i allmänhet skulle vara omöjligt att efterleva. Av Askome Vind AB:s egna uppgifter framgår att tillverkaren av de verk som bolaget har valt att uppföra tillhandahåller

utrustning till skydd för fladdermöss i form av halvautomatisk avstängning. Att arbete pågår med att ta fram ett särskilt batmode för verk av aktuellt fabrikat utgör inte skäl mot att föreskriva villkor om att den teknik som faktiskt finns tillgänglig ska användas. Skäl föreligger därmed inte för att förlänga prøvotiden. Ett slutligt villkor bör därför fastställas i enlighet med länsstyrelsens beslut.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, tekniska rådet Mikael Schultz, hovrättsrådet Malin Wik och tf. hovrättsassessorn Sigrid Malmström, referent.

Föredragande har varit Johan Erlandsson.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-11-12
meddelad i
Vänernsbor

Mål nr M 1889-14

KLAGANDE

Askome Vind AB, 556881-8859
c/o Varberg Energi
Box 1043
432 13 Varberg

Ombud: advokaterna R L och E S Wistrand
Advokatbyrå
Box 11920
404 39 Göteborg

MOTPART

Länsstyrelsen i Hallands län
301 86 Halmstad

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Hallands län beslut den 9 april 2014 i ärende nr 551-2288-13, se bilaga 1

SAKEN

Villkor för vindkraftverk på fastigheterna X
m. fl. i Falkenbergs kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens miljöprövningsdelegations beslut av den 12 mars 2014 på följande sätt.

- A. Villkor 13 upphävs.
- B. Den i mark- och miljödomstolens dom den 29 juni 2012 i mål M 2623-11 föreskrivna prøvotidsutredningen U3 i frågan om avstängning av vindkraftverk under vissa förhållande till skydd för fladdermöss förlängs till den 31 mars 2016.
-

Dok.Id 281708

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsbor	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00
		E-post: mmd.vanersbor@dom.se		-

YRKANDEN M.M.

Askome Vind AB (bolaget) har överklagat miljöprövningsdelegationens beslut och yrkar att prövotiden ska förlängas till och med den 31 mars 2016 beträffande frågan om avstängning av vindkraftverk under vissa förhållanden till skydd för fladdermöss. Bolaget har anfört bl.a. följande. Länsstyrelsens miljöprövnings-delegation (MPD) beviljade tillstånd för bolagets verksamhet vid Askome i september 2011. Sedan MPD:s beslut överklagats överprövades tillståndbeslutet av Mark- och miljödomstolen i Vänersborg genom dom den 6 september 2012. Domstolen upphävde av MPD beslutade utredningsuppdrag U2 och villkor 7 samt ändrade utredningsuppdrag U3, i övrigt fastställde domstolen MPD:s tillståndsbeslut. Vindkraftverken har uppförts och tagits i drift. De uppförda verken är av fabrikatet General Electrics. Sedan bolaget redovisat prövotidsutredningen för verksamheten har MPD den 9 april 2014 beslutat att avsluta prövotids-utredningen. MPD har också beslutat om slutliga villkor om hinderbelysning (villkor 12) och "sommar-nattstopp" (villkor 13). Bolaget har yrkat att prövotiden ska förlängas till och med den 31 mars 2016 beträffande frågan om avstängning av vindkraftverk under vissa förhållanden till skydd för fladdermöss. Det finns skäl att under en fortsatt prövotid ytterligare utreda såväl hur tekniken för avstängning till skydd för fladdermöss fungerar i praktiken som fladdermusförekomsten i rotorshöjd och om fladdermössen påverkas av de nu uppförda vindkraftverken.

Vindkraftverken i Askome är av fabrikatet General Electrics (GE). GE tillhandahåller utrustning som ska göra det möjligt att reglera vindkraftverken till skydd för fladdermöss. Utrustningen har installerats på ett vindkraftverk i Sverige. Hur utrustningen fungerar på detta enda verk har ännu inte utvärderats. Tekniken är således ännu i princip oprövad för svenska förhållanden. Bolaget har från GE efterfrågat information om hur utrustningen fungerar i praktiken. Bolaget har särskilt frågat om det är möjligt att ställa in utrustningen så att vindkraftverken stängs av när medelvindhastigheten under 10 minuter är lägre än 5 m/s vid verkens nav, dvs. i enlighet med av MPD föreskrivet villkor. GE har förklarat att man tagit fram en enklare styrutrustning som inte ingår i vindkraftverkets interna styrenhet.

Styrutrustningen finns installerad på enstaka verk, men någon samlad bild av hur utrustningen fungerar i praktiken har bolaget inte kunnat få från GE.

Det är viktigt att ett villkor i ett tillstånd är utformat på ett såväl klart och tydligt som lämpligt sätt. Villkoret ska vara utformat på ett sådant sätt att verksamhetsutövaren kan säkerställa att villkoret efterlevs. Villkoret ska också vara utformat på ett sådant sätt att tillsynsmyndigheten kan kontrollera att villkoret följs. Villkor av det slag som MPD nu beslutat om har visserligen tidigare föreskrivits. Trots detta finns, mot bakgrund av att aktuell utrustning endast installerats på ett enda vindkraftverk i Sverige och att installationen ännu inte utvärderats samt mot bakgrund av den knapphändiga information leverantören har lämnat om hur utrustningen fungerar i praktiken, för närvarande inte underlag för att veta hur ett villkor kan utformas för att stämma överens med utrustningen och vara möjligt att såväl efterleva som följa upp.

Att det är osäkert hur ett villkor om "sommarnattstopp" till skydd för fladdermöss bör utformas följer också av Mark- och miljödomstolen i Vänersborgs dom den 23 januari 2014 i mål nr M 2707-13 genom vilken domstolen begränsat villkorets utsträckning i tid jämfört med av MPD nu beslutat villkor. Under den förlängda prövotiden avser Bolaget att utreda hur utrustningen fungerar i praktiken. Detta görs lämpligen genom installation av utrustningen på ett av vindkraftverken i Askome och uppföljning av hur utrustningen kan användas.

Inför verksamhetens tillståndsprövning gjorde Enetjärn Natur en bedömning av områdets potential för fladdermöss. Enetjärn Naturs bedömning var att de barrdominerade områden inom vilka vindkraftverken skulle uppföras är av mindre intresse som livsmiljöer för fladdermöss. Bolaget diskuterar i nuläget med Rio Göteborg Natur- och Kulturkooperativ (Rio) hur en uppföljande kontroll av vindkraftverkens påverkan på fladdermöss kan utformas. I enlighet med Varberg Energimarknad AB:s planerade uppföljning av fladdermusfaunan vid Västra Derome (se domstolens mål nr M 1529-14) diskuteras att genomföra en uppföljning under minst två säsonger med vindkraftverken i drift, för att få bättre kunskap om

hur och framför allt på vilken höjd fladdermössen rör sig inom området. Enligt Rio saknas det generellt kunskap om hur fladdermusfaunan påverkas av en vindkrafts-etablering under svenska förhållanden eftersom ytterst få uppföljande studier eller kontrollprogram vid befintliga vindparker har genomförts i Sverige. Att det finns skäl att ytterligare utreda denna fråga just för Askome framgår bl.a. av Mark- och miljödomstolen i Vänersborgs bedömning av tillståndet för vindkraftverken. I domstolens dom anges just att förhållandena på platsen är sådana att det finns skäl att utreda frågan vidare. Innan vindkraftverken togs i drift var det inte möjligt att utreda frågan fullständigt. Av denna anledning var det inte möjligt att inom ramen för det provotidsvillkor som föreskrevs i tillståndet för verksamheten genomföra en utredning av det slag som bolaget nu diskuterar med Rio. Enligt förslag från Rio skulle en uppföljning av fladdermusfaunan kunna ske genom övervakning av eventuell fladdermusaktivitet i rotorshöjd genom att utrustning för uppföljning placeras i rotorshöjd i ett eller flera vindkraftverk. Genom att utredningen nu kan genomföras med vindkraftverken i drift kan verkliga slutsatser dras av vindkraftverkens påverkan på fladdermöss i området. Att det finns skäl att ytterligare utreda fladdermusförekomsten i området följer även av två alldeles färska avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen den 4 april 2014 beträffande en vindkraftetablering i Torsås kommun (mål nr M 9329-13 och P 9351-13). Av avgörandena följer att villkor om sommarnattstopp endast bör meddelas om det finns särskilt skäl för detta baserat på fladdermusförekomsten i området. Enligt Rios bedömning bör en uppföljande utredning genomföras under minst två säsonger. Avsikten är att arbetet i fält ska påbörjas i mitten på juli i år. Provotiden bör därför förlängas till och med den 31 mars 2016. Sedan utrustning till skydd för fladdermöss har installerats för fortsatt utredning avser Bolaget även att följa upp hur utrustningen i praktiken fungerar till skydd för fladdermusfaunan vid Askome. Mot bakgrund av den bristande kunskapen om hur utrustningen till skydd för fladdermöss fungerar i praktiken samt mot bakgrund av planerad uppföljning av påverkan på fladdermusförekomsten i området finns skäl att förordna om förlängd provotid i enlighet med bolagets yrkande. Eftersom vindkraftverken i Askome nu är uppförda finns helt andra förutsättningar än tidigare att utreda hur tekniken för sommarnattstopp fungerar i praktiken. Vidare finns förutsättningar att få kunskap om hur fladdermös-

sen rör sig med vindkraftverken på plats samt hur fladdermusfaunan påverkas av vindkraftetableringen - ett område inom vilket kunskapen generellt sätt är låg avseende svenska förhållanden.

Den fortsatta utredningen föreslås ske genom installation av aktuell teknik till skydd för fladdermöss på ett av vindkraftverken vid Askome samt uppföljning av hur tekniken i praktiken fungerar och kan användas. Den fortsatta utredningen föreslås vidare ske genom övervakning av eventuell fladdermusaktivitet i rotorshöjd samt utvärdering av vindkraftverkens påverkan på fladdermöss i området. För att få ut maximal nytta av en fortsatt utredning bör denna, i enlighet med Rios rekommendation, genomföras under två säsonger med vindkraftverken i drift.

Länsstyrelsen i Hallands län (länsstyrelsen) anser att överklagandet ska avslås och har anfört bl.a. följande Länsstyrelsen anser att kunskapsläget vad gäller fladdermöss generellt är dåligt. Uppförandet av vindkraftverken kan i sig öka förekomsten av fladdermöss i området eftersom vindkraftverken drar till sig insekter. Fladdermöss kan flyga flera kilometer för att söka föda. När höga konstruktioner som vindkraftverk byggs kan de dra till sig insekter och fladdermöss söker sig dit där insekterna finns. Skyddet för fladdermöss inte är begränsat till enbart särskilt skyddsvärda arter. Fladdermöss i Sverige är skyddade av 4 § artskyddsförordningen och i vissa fall av jaktlagstiftningen (3 § jaktlagen). Fladdermössen är också skyddade av en europeisk konvention, EUROBATS, som även utsträcker skyddet till fladdermössens boplatser och viktigaste jaktrevir (nyckelbiotoper). Det här innebär att det är förbjudet att fånga, döda eller flytta fladdermöss och man får inte heller förstöra deras boplatser.

Länsstyrelsen anser att vindkraftverken bör stängas av sommartid vid låga vindhastigheter från solnedgång till soluppgång, dvs. när risken för kollisioner är som störst. Detta bör ske som en skyddsåtgärd för att det som är förbjudet enligt artskyddsförordningen inte ska kunna inträffa. Länsstyrelsen delar MPD:s bedömning att det är skäligt att kräva att vindkraftverken stängs av när medelvindhastigheten under 10 minuter är lägre än 5 m/s vid verkens nav, som

skyddsåtgärd för fladdermöss inom området. Detta bör göras från en timme före solnedgång till en timme efter soluppgång under perioden fr.o.m. den 15 juli t.o.m. den 30 september. Nordamerikanska studier har visat att denna typ av begränsning ledde till en minskad årlig dödlighet med mer än 50 procent.

Länsstyrelsen anser att villkoret om avstängning av vindkraftverken till skydd för fladdermössen bör fastställas så snart som möjligt. Länsstyrelsen delar bolagets bedömning att det behövs bättre kunskap om hur fladdermössen rör sig i området. Om den uppföljande kontrollen visar att behovet av avstängning av vindkraftverken är mindre än det som föreslagits i villkoret finns det möjlighet för bolaget att ansöka om en ändring av villkoret. Först när denna kunskap finns är det möjligt att bedöma om villkoret är strängare än nödvändigt. Eftersom kunskapen saknas idag och det enligt bolaget finns behov av ytterligare utredning, bör villkoret fastställas.

Sverige har undertecknat Överenskommelsen om skydd av bestånd av europeiska fladdermöss (SÖ 1993:30), vanligen kallad europeiska fladdermusavtalet eller EUROBATS. IEUROBATS Guidelines no 3: "Guidelines for consideration of bats in wind farm projects" som kom 2008 står bl.a. hur undersökningar av påverkan på fladdermöss bör göras före etablering (år 1), under etablering (år 2) och efter etablering (år 3-5) av vindkraftverk.

Kårehamn är en vindkraftspark med 16 verk utanför Ölands östkust. I den parken gör Ecocom AB en uppföljande kontroll av fladdermöss under år 2014, enligt ett kontrollprogram. Undersökningen görs på två vindkraftverk med en mikrofon i navhöjd och en över ingången till tornet, dvs. totalt fyra mikrofoner. Inspelning sker varje natt på samtliga enheter under maj-oktober 2014. Ecocom använder AVISOFT Ultrasoundgate plus mikrofon kopplad till dator med extern hårddisk som placeras i vindkraftverket. Enligt Ecocom kan kontrollprogrammet göra att avstängningen av vindkraftverken enligt Batmode kan justeras eller avregleras och på så sätt spara pengar för exploitören i jämförelse med att stänga av vindkraftverken under 20 år enligt Batmode.

Länsstyrelsen anser att tillstånd för vindkraftverk bör förenas med ett villkor om avstängning av vindkraftverken sommartid vid låga vindhastigheter från solnedgång till soluppgång om det finns osäkerhet i hur vindkraftverken kan påverka fladdermöss i ett område. Om verksamhetsutövaren gör ett seriöst kontrollprogram och undersöker förekomsten av fladdermöss efter det att vindkraftverken uppförts kan villkoret om avstängning justeras eller upphävas efter de resultat som undersökningen visar.

Vindkraftverken i Askome är av märket General Electrics. General Electrics tillhandahåller utrustning som ska göra det möjligt att reglera vindkraftverken till skydd för fladdermöss. Utrustningen har installerats på ett vindkraftverk i Sverige. Bolaget anser att tekniken är oprövad för svenska förhållanden. Länsstyrelsen anser att det inte finns skäl att förlänga provotiden för att utreda hur tekniken fungerar. Mark- och miljödomstolen i Vänersborg använde ett liknande villkor i en dom den 28 juni 2011 i mål nr M 2602-10 efter medgivande från bolaget. Ytterligare en vindkraftspark i Halland som har tagits i drift, har ett liknande villkor, se Mark- och miljödomstolen i Vänersborgs dom den 12 september 2012 i mål nr M 6853-11.

Länsstyrelsen anser att fladdermuspopulationen i det aktuella området är stor nog för att rättfärdiga villkoret. Dessutom är det sannolikt att fler fladdermöss från området kommer att söka sig till platsen eftersom vindkraftverk drar till sig insekter. Alla fladdermöss i Sverige är skyddade av 4 § artskyddsförordningen och av en europeisk konvention, EUROBATS. Länsstyrelsen finner inte att produktionsbortfallet som villkoret orsakar är oskäligt i förhållande till nyttan.

Länsstyrelsen vill även hänvisa till en ny prejudicerande dom från Mark- och miljööverdomstolen den 27 augusti 2014 mål nr M 9473-13, där den fråga som är aktuell i detta ärende har avgjorts. Länsstyrelsen anser att Mark- och miljööverdomstolens dom innebär att det kan ställas krav på avstängning av vindkraftverk sommartid vid låga vindhastigheter för att skydda fladdermöss. I domen har Mark- och miljööverdomstolen ställt sig bakom följande villkor:

"Vindkraftverken ska stängas av när medelvindhastigheten under 10 minuter är lägre än 5 m/s vid verkens nav. Detta gäller från en timme före solnedgång till en timme efter soluppgång under perioden fr.o.m. den 15 juli t.o.m. den 30 september."

I domskälen står följande: Mark- och miljööverdomstolen gör ingen annan bedömning avseende detta villkor än vad underinstanserna gjort.

Bolaget har svarat följande. Länsstyrelsen bekräftar i sitt yttrande att kunskapsläget vad gäller fladdermöss generellt är dåligt. Kunskapsläget behöver således förbättras såväl om vindkraftens eventuella påverkan på förekomsten av fladdermöss, risken för störning av fladdermöss som vilka skyddsåtgärder som kan vidtas för att undvika en negativ påverkan. Det är angeläget kunskapsuppbyggnaden sker snarast med beaktande av det skydd som getts åt fladdermöss genom artskyddsförordningen och konventionen EUROBATS. Sedan de aktuella vindkraftverken tagits i drift har bolaget igångsatt en ambitiös utredning för att verifiera och utreda de olika omständigheter kring möjlig påverkan på fladdermöss som påtalats av länsstyrelsen. Utredningen är på sin första säsong. Avsikten är att upprepa utredningen under nästa år. Det är angeläget att uppreparandet kan ske under jämförbara förhållanden, dvs, med vindkraftverken i drift. På sätt som redogjorts för i överklagandet av MPD:s beslut är även tekniken att hindra en eventuell påverkan på fladdermöss huvudsakligen oprövad i Sverige. Till nästa säsong avser därför bolaget att installera denna teknik på ett av verken för att utreda hur tekniken fungerar i praktiken och hur den kan styras. För närvarande saknar tekniken även parametrar för uppföljning och rapportering. För att ytterligare förbättra utredningarnas kvalitet finns i aktuellt fall förutsättningar att samordna dessa med vindkraftparken i Derome, där Varberg Energimarknad AB är en av ägarna till parken i likhet med nu aktuell vindkraftpark. (miljödomstolens mål nr M 1529-14). En samordning ökar därtill bredden och nyttan av utredningen genom att både fler naturtyper och fler fabriker av vindkraftverk omfattas.

Länsstyrelsen hävdar att det finns skäl att nu fastställa det av MPD föreskrivna villkoret och att bolaget därefter får återkomma med en ansökan om villkorsändring

för det fall att pågående utredning visar att behovet av avstängning är mindre än vad som antagits. Länsstyrelsens resonemang är felaktigt och bör inte vinna bifall. Slutliga villkor bör inte fastställas om det inte går att bedöma om villkoret behövs, är lämpligt utformat eller kan följas. Fastställandet bör föregås av en prøvotidsutredning. Redan av länsstyrelsens egna resonemang följer således att bolagets överklagande bör bifallas. Därtill ska beaktas att det ställs stränga krav på att kunna mildra ett slutligt villkor. Utrymme för en lindring är enligt praxis begränsat. Det är åtminstone tveksamt om ett sådant utrymme skulle finnas i den situation som beskrivs av länsstyrelsen. Något slutligt villkor om avstängning bör därför även av det skälet inte fastställas i detta läge. Bolaget får därutöver påtala att något akut behov av ett slutligt villkor om avstängning inte föreligger. Bolagets självt har drivit vindkraftverk sedan början av 1990-talet. Verken drivs i varierande miljöer inklusive miljöer där fladdermöss kan förväntas förekomma och där en påverkan på fladdermöss rimligen skulle ha observerats. Det kan konstateras att så inte har skett. Det kan vidare konstateras att villkor om avstängning av vindkraftverk till skydd för fladdermöss först helt nyligen i något fall kommit att föreskrivas. Detta betyder att i det närmaste alla vindkraftverk i Sverige drivs utan sådan avstängning. Såvitt bolaget känner till har trots detta frekventa eller omfattande kollisioner med fladdermöss inte rapporterats. Av det ovan anförda följer att det inte heller är påkallad med någon omedelbar villkorsreglering.

DOMSKÄL

Bolaget har yrkat att prøvotiden förlängs för att utreda såväl hur tekniken för avstängning till skydd för fladdermöss fungerar i praktiken som fladdermössförekomsten i rotorshöjd och om fladdermössen påverkas av de nu uppförda vindkraftverken.

Av den utredning som finns i målet framgår att bolaget har för avsikt att utvärdera en särskild teknik för att skydda fladdermöss som tidigare inte använts i Sverige. I detta syfte har bolaget för avsikt att installera tekniken på ett av aktuella verk och följa upp hur tekniken kan användas. Mark- och miljödomstolen anser att det är rimligt att den av bolaget föreslagna utvärderingen genomförs innan slutligt villkor i

frågan fastställs. Att underlaget dessutom kompletteras med ytterligare fördjupade undersökningar om möjliga effekter på fladdermöss på så sätt som bolaget föreslagit framstår för domstolen som angeläget då det bedöms ha förutsättningar att bidra med kunskap som hittills saknats.

Mark- och miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet endast på så sätt att villkor 13 upphävs och prövotiden beträffande frågan om avstängning av vindkraftverk under vissa förhållanden till skydd för fladdermöss förlängs till och med den 31 mars 2016.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 3 december 2014.

Gunnar Bergelin

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Gunnar Bergelin, ordförande, och tekniska rådet Gunnar Barrefors. Föredragande har varit beredningsjuristen Jennifer Onäng.